

Några rundtimmerlador runt Dala-Floda

Dendrokronologisk undersökning

av Torbjörn Axelson, mars 2011

En typ av timmerbyggnader som är svåra att datera typologiskt är de enkla rundtimrade ängsladorna, som är byggda som sådana, och inte är utrangerade och återanvända byggnader eller timmer som flyttats ut från gårdarna. De står vanligen långt från gården, och byggdes vanligen på enklast möjliga sätt. Det går i stort sett inte att skilja lador som är byggda i början av 1700-talet från dem från slutet av 1800-talet. Endast med hjälp av dendrokronologi är det möjligt. Dokumentationen av dessa lador är brådskande, eftersom många av dem inom de närmaste decennierna torde komma att skatta åt förgängelsen - och ännu fler är redan försvunna. Kanske några kan räddas, och då gärna sådana som har några extra värden av något slag. Men för att kunna prioritera är det viktigt att de dokumenteras. Här är ännu ett litet bidrag till detta. Ytterligare några daterade lador av detta slag i Floda socken återfinns på följande sidor:

- [Hökkärråkerladan i Mossel](#) (1768-69)
- [Ladorna efter Sälbuvägen mellan Björbo och Floda](#) (1774, 1709?/1889, 1859)
- [Lada öster om Storänget, Gåsholmen, Floda sn](#) (Timmer fällt 1865-66 och eventuellt 1836-37)
- [Ladruin på Björnmyran](#). (1763).
- [Lador efter älven ovanför Forsen](#). (1823, 1792, 1786/1863, 1828, 1723, 1762, 1809)
- [Torvladorna på Petmyra](#) (några av denna typ)
- [Lada och ladruin på Styggrismyra väster om Björbo](#) (1784)

"Stängsla" Sälje, FLSA

Norra ladan vid Stängsla, Sälje
(alla bilder på denna sida hämtas från Wikimedia Commons - klicka på dem!)

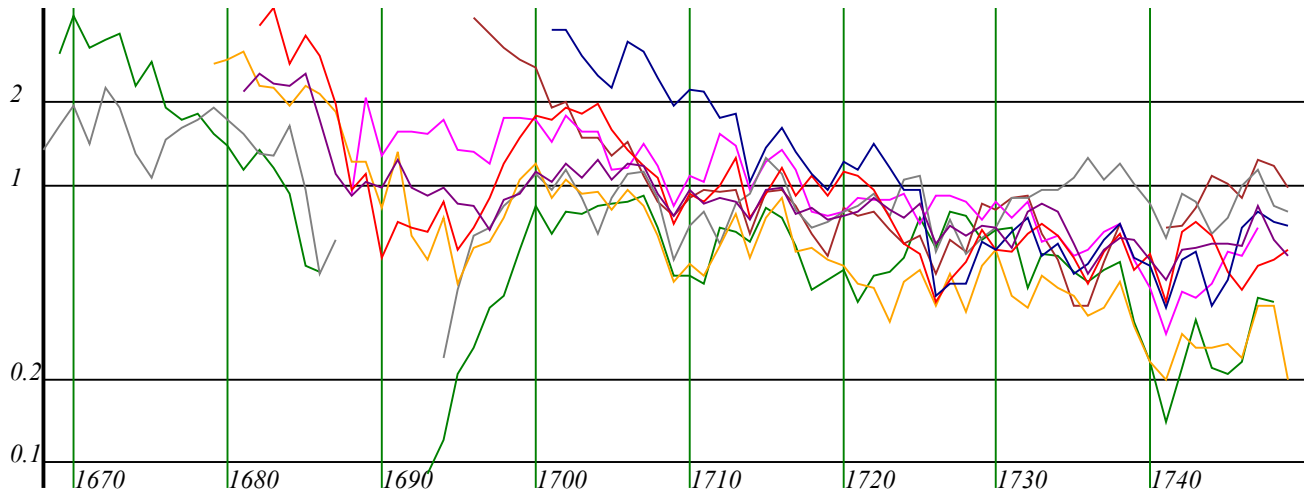
Många välgjorda ristningar. Det äldsta årtalet 1750 är jämgammalt med ladan

En rundtimmerlada invuxen i björkskog, [60.48944](#), [14.85667](#) (WGS 84) (Sälje 21:16¹), utan långdrag och med rännknutar och runda skallar och med ovanligt många välgjorda ristningar med namnskiffer och årtal. De äldsta årtalet är 1750. Ladan har dörr på gaveln, satt mot vänstra sidan, och dörren är utvidgad, så att det ursprungliga gåtspåret är förlorat. Ladan är snedsjunken, så att syllvarvet och ytterligare något varv är borta, liksom golvet. Dörren har därmed ingen tröskel. Taket läcker och vissa åsar är på väg att ruttna. Prov togs med tillväxtborr ur B8, C6, C7, C8, C9, D4, D5, D6, D9, D12. Alla är av tall, utom D12 som är av gran. De flesta har en fullständig yttersta ring från 1749, d.v.s de fälldes under vintern 1749/50. De stockar som avviker är C6 med yttersta ring från 1748! D4 är odaterad, men har fällts vid midsommartid, och är troligen utbytt. D12 av savbarkad gran med fullständig yttersta ring och därför

troligen fälld på våren (omkring maj), är också odaterad, och troligen inte samtida med de daterade. De daterade stockarna tycks komma från två bestånd. Ladan bör vara byggd sommaren 1750, och de äldsta ristningarna är samtida. På B8 står bl.a "x BOD 1750 LPS | EAS x LPS 1752 x".

Inte minst med tanke på de många vackra ristningarna, vore det önskvärt om denna lada kunde räddas medan det ännu är möjligt. **Uppdatering 2019:** Taket läcker och vita svampangrepp finns på en del stockar på B-väggen. Hög tid att rädda om räddas skall.

Mätdata (ringbredder)

FLSA 1 Lada, Sälje (Stängsla), Floda sn, Dalarna PISY
FLSA 2 Sweden Pinus sylvestris 200m 6029N1451E 1668 1749
FLSA 3 T. Axelson
FLSA #### 60°29'22"N, 14°51'24"E

— FLSA3a, 1688–1747, C8, ej vk?
— FLSA1a, 1669–1748, C6, vk
— FLSA4a, 1668–1749, C9, vk
— FLSA5a1, 1679–1749, B8, vk
— FLSA9a, 1681–1749, D9, Vk
— FLSA7a, 1682–1749, D5, Vk
— FLSA2a, 1696–1749, C7, vk?, 0ringar pga monteringskada
— FLSA8a, 1701–1749, D6, Vk

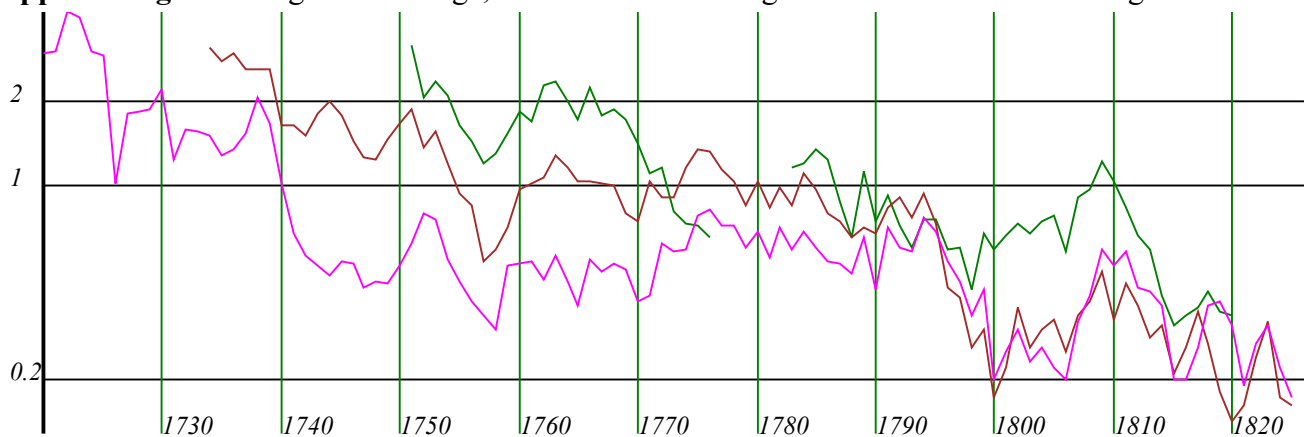
"Stängsla" Sälje, FLSB

En rundtimmerlada invuxen i björk/gran-skog, [60.48861, 14.85778](#) (WGS 84) (Sälje 33:2²), utan långdrag och med rännknutar och runda skallar. De båda varven under dörren mitt på gaveln har sågats av. På B11 finns texten med kraftig penna skriven "Denna Lada har kommit från Gubbhålet i början av 1900-talet". På röstmoder A står "Omtakad och flyttad NE den 11/4 1928". Prov togs ur D3, D5, D6, D7, A6a, A7a. Det kan konstateras att lada är byggd av av gran- och talltimmer, som fällts dels vintern 1825/26, dels ca juni 1826. Den kan därför antas vara byggd sommaren 1826 av vinterfällt och färskt virke. Ladan är i relativt gott skick, men tegeltaket behöver översyn, och buskar behöver röjas bort.

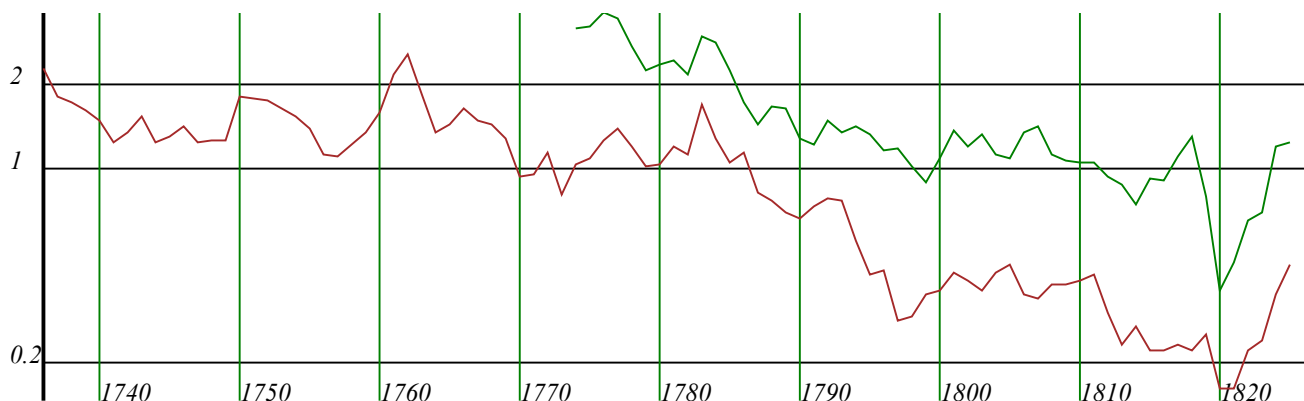
Södra ladan vid Stängsla, Sälje

Uppdatering 2019: Inget akut läkage, men det är en tidsfråga innan det blir. Taket i dåligt skick.

FLSBPI 1 Lada, Sälje, Floda sn, Dalarna PISY
 FLSBPI 2 Sweden Pinus sylvestris 200 6029N1451E 1720 1825
 FLSBPI 3 T. Axelson
 FLSBPI #### 60°29'19"N, 14°51'28"E. lada av gran och talltimmer, som fällts dels vintern 1825/26,
 FLSBPI #### dels ca juni 1826. Enl text på B11 flyttad från "Gubbhålet" (plats ej identifierad)
 FLSBPI #### i början av 1900-talet.

— FLSB1a, 1751–1820, D3 ej vk?
 — FLSB5a, 1720–1825, A6b PISY
 — FLSB2a, 1734–1825, D5

FLSBPC 1 Lada, Sälje, Floda sn, Dalarna PCAB
 FLSBPC 2 Sweden Picea abies 200 6029N1451E 1736 1825
 FLSBPC 3 T. Axelson
 FLSBPC #### 60°29'19"N, 14°51'28"E. lada av gran och talltimmer, som fällts dels vintern 1825/26,
 FLSBPC #### dels ca juni 1826. Enl text på B11 flyttad från "Gubbhålet" (plats ej identifierad) i
 FLSBPC #### början av 1900-talet.

— FLSB6a, 1736–1825, A17, +ew vk. PCAB
 — FLSB3a, 1774–1825, D6, Vk. PCAB

Vid älven ca 1 km söder om Sälje, FLSC

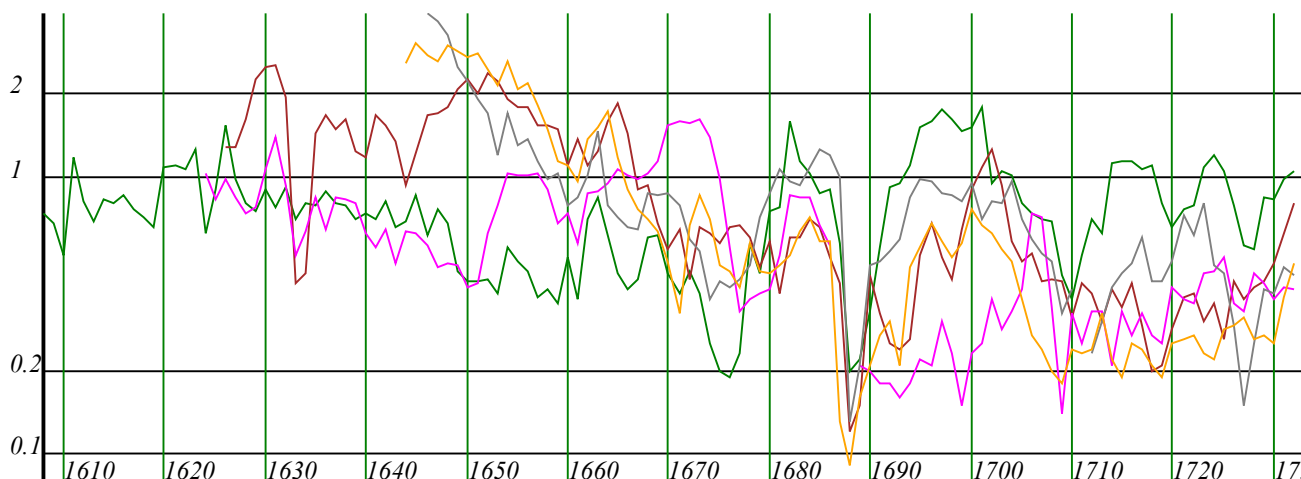
En rundtimmerlada vid älvvägen söder om Sälje, [60.48611](#), [14.85472](#) (WGS 84) (Sälje 2:7³), med dörr mitt på långsidan och spetsiga gåtspår och golv av brädor och tegeltak. Ladan som har inre mått 4.25m × 2.90m, är välbevarad, men taket läcker något. Provs togs ur A6b, A7b, A8b, D8, D6, D13, D14 (obs! D6 är med rödkrita märkt B5 etc). Provs D13 och D14 är av savbarkad gran, som inte kunnat dateras. De övriga är tall, som har yttersta ring (fullbildad) från 1732. Ladan torde av bark- och mägborreangreppen att döma, därför vara byggd tidigast sensommaren 1733, och att döma av märkningen flyttad minst två gånger. Granvirkesvarven är troligen inte ursprungliga. Ladan är i ganska gott skick, men det något läckande taket behöver ses över.

Lada vid älven söder om Sälje

Dendrokronologiskt bjöd denna lada ett visst motstånd: Det fattas ringar i en del av proven, och det finns otypiska segment och en tillväxtkollaps efter 1686, vilket gjorde dem något besvärliga att datera.

uppdatering 2019: Ladan har fått tegeltaket omlaggt och nya vindskidor. Tittade på insektsgnag och utöver de mycket påtagliga angreppen av mindre mägborre, finns också angrepp av skarptandad barkborre (*Ips acuminatus*) och kanske också tolvtdandad barkborre (*Ips sexdentatus*), båda numera försvunna från området.


```
FLSC 1 rundtimmerlada, Sälje, Floda sn, Dalarna PISY
FLSC 2 Sweden Pinus sylvestris 200 6029N1451E 1607 1732
FLSC 3 T. Axelson
FLSC #### Rundtimmerlada med dörr mitt på långsida. 4.25m*2.90m (insidiga mått). Gott skick,
FLSC #### vid väg. Timret mycket svårdaterat (men dat.bedöms säker). Savbarkade granvarv D13,
FLSC #### D14 kunde ej dateras. 60°29'10"N, 14°51'17"E
```

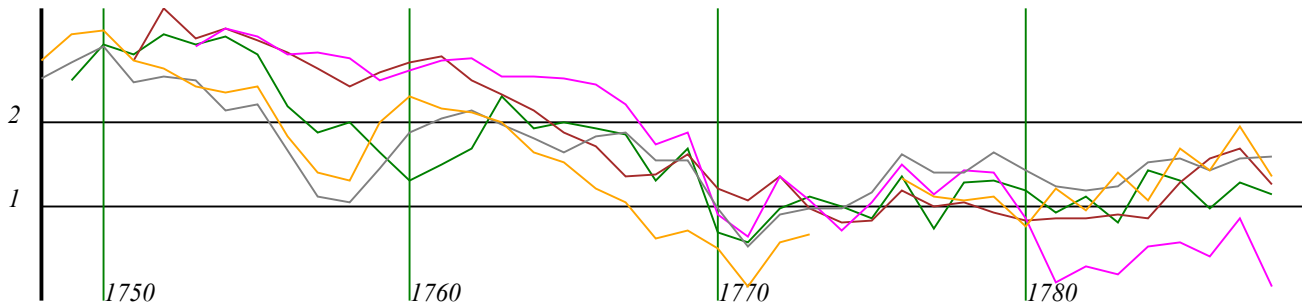
— FLSC1a, 1608–1732, AII6, vk
— FLSC3a, 1624–1732, AII8, vk
— FLSC2a, 1626–1732, AII7, vk
— FLSC5a, 1644–1732, D6
— FLSC4a, 1646–1732, D8, vk (0-ring 1711 osäker)

På Hagön, mitt för Ingridsgården, FLONA

En rundtimmerlada av frodvuxet talltimmer, som står på kraftiga syllar direkt på marken, [60.50139, 14.83389](#) (WGS 84) (Forsgärdet 16:13⁴). Ladan mäter invändigt 4.2 m × 2.6 m och är i gott skick. Prov togs ur stockarna D3, D4, D5, D6, D7 och första åsen från D-vägg. Trots att timret innehåller så få ringar att en datering egentligen inte skulle ha varit möjlig (bara 41 ringar), så visar sig med stor samstämmighet yttersta ring i samtliga stockar vara från 1788. Den bör därför vara byggd 1789.

Lada på Hagön mitt emot Ingridsgården

FLONA 1 Rundtimmerlada, Hagön, Dala-Floda PISY
FLONA 2 Sweden Pinus sylvestris 200m 6030N1450E 1748 1788
FLONA 3 T. Axelson
FLONA #### 1: D3, 2:D4, 3:D5, 4:D6, 6:Åsen närmast D-vägg. 60°30'5"N, 14°50'2"E

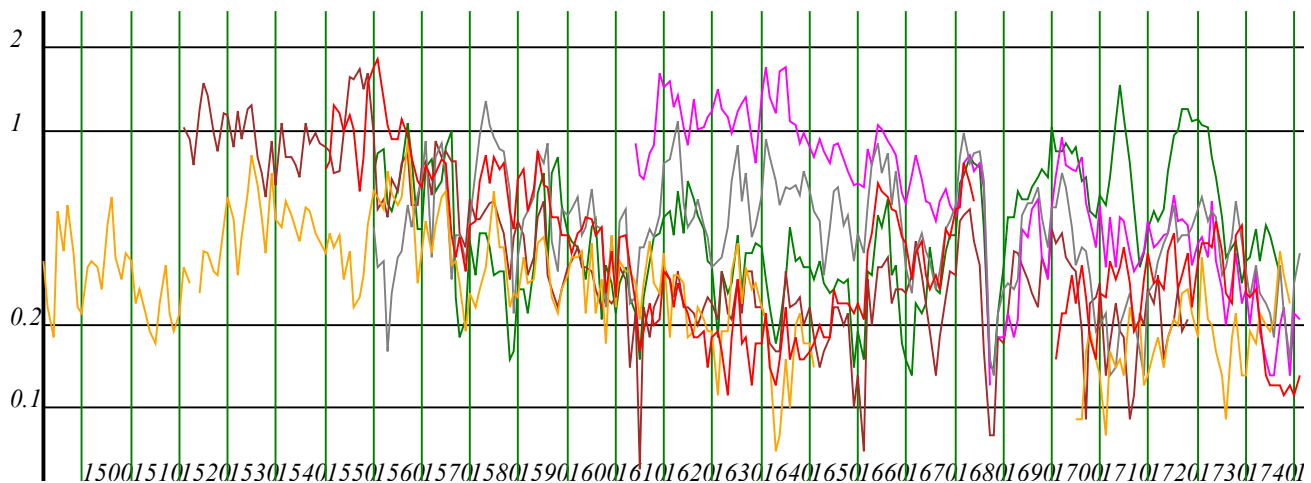
— FLONA4a, 1748–1788,
— FLONA6a, 1748–1788,
— FLONA1a, 1749–1788,
— FLONA2a, 1751–1788,
— FLONA3a, 1753–1788,

Lada vid Holsåker, FLHM

En ganska liten timmerlada av bilat timmer, med sneda enkelhak och halsning och fyrkantigt formade knutskallar. Långdrag på vissa stockar. [60.49355](#), [14.77337](#) (WGS 84) (Holsåker 21:18 både före⁵ och efter omarondering). Dörren, som är utvidgad, med spikade gåtar, sitter mitt på sidan, som är kortare än gaveln. Måtten är 2.65m × 3.5m. Ladan är så välbyggd att det kan misstänkas att den ursprungligen kanske stått på någon gårdstomt och kanske var den då mer än en hölada? Prov har tagits ur D2, D4, D5, D6, D9, D10, alla av gamla tallar (ca 200 år eller mer), och de tre proven med läslig vankant tillgänglig har alla yttersta ring från 1751, och de övriga torde vara samtida. Ladan bör alltså ursprungligen vara byggd ca 1752.

Liten vältimrad lada sydväst om Holsåker

FLHM 1 Lada, Holsåker, Dala-Floda PISY
FLHM 2 Sweden Pinus sylvestris 200 6030N1446E 1492 1751
FLHM 3 T. Axelson
FLHM #### 60°29'37"N, 14°46'24"E

— F1HM2a, 1521–1728, D4, ej vk
— F1HM1a, 1560–1747, D2, ej vk
— F1HM5a, 1492–1749, D9, oläsligt, extremtätt avsnitt; skada i prov
— F1HM6a, 1550–1751, D10, vk
— F1HM4a, 1560–1751, D6, Vk
— F1HM3a, 1614–1751, D5, vk

Noter

- ↑ Ekonomiska kartan, [Sälje J133-13E1j72](#), 1966,70
- ↑ ibid.
- ↑ ibid.
- ↑ ibid.
- ↑ Ekonomiska kartan, [Holsåker J133-13E1i72](#), 1970

Denna och andra dendrokronologiska studier av T. Axelson återfinns på taxelson.se/dendro/obj/